

Advies naar aanleiding van de verkenning
Coalitievorming Westland bestuursperiode 2026-2030

WELWILLEND RECHT DOEN AAN DE STEM VAN DE WESTLANDSE KIEZER?!

INHOUDSOPGAVE

Inhoud

1.	INLEIDING.....	3
2.	VERKIEZINGSUITSLAG	3
3.	OPDRACHT AAN DE VERKENNERS	4
4.	WERKWIJZE TIJDENS DE VERKENNING	5
5.	ANALYSE VAN DE VERKIEZINGSUITSLAG	5
6.	INTERPRETATIE VERKIEZINGSUITSLAG DOOR PARTIJEN	6
7.	WELWILLENDHEID EN INHOUD	6
8.	WEGINGSFACTOREN	7
9.	OVERWEGINGEN TEN AANZIEN VAN DE COALITIE EN PARTIJEN	7
10.	RODE DRAAD VAN BEVINDINGEN EN CONCLUSIES OP BASIS VAN DE GESPREKKEN	9
11.	COALITIEVARIANTEN.....	9
12.	CONCLUSIE EN ADVIES	11
13.	INFORMATIEFASE	11
14.	VERVOLG PROCES.....	12
15.	SLOTOPMERKING.....	12

1. Inleiding

“Welwillend recht doen aan de stem van de Westlandse kiezer?!” Het is een lange titel voor een verslag, maar wel een titel die de lading dekt. De titel duidt op een behoefte en een uitdaging. Gedurende de verkenningsfase kwam tijdens de gesprekken met partijen naar voren dat vrijwel alle partijen dezelfde behoefte hebben: er moet recht worden gedaan aan de stem van de Westlandse kiezer en gekomen worden tot een stabiel en daadkrachtig gemeentebestuur. Op de verkiezingsdag zijn in Westland 51.326 stemmen uitgebracht. Partijen willen recht doen aan de stem van de kiezer door de verkiezingsuitslag op een juiste manier te vertalen in een coalitie-samenstelling.

De titel weerspiegelt ook een uitdaging. Uit de gesprekken met alle fracties komt ook een beeld naar voren dat er weliswaar op de inhoud verschillen zijn, maar dat de verschillen niet groot en mede daardoor ook te overbruggen zijn. Tegelijkertijd schetsen vrijwel alle partijen in de gesprekken het beeld dat de afgelopen jaren zich ook kenmerkten door een zekere vorm van wantrouwen en conflict. Dat beeld schaadt het vertrouwen van de Westlander in de gemeentepolitiek. Er ligt daarom een grote uitdaging voor alle partijen om daar de komende bestuursperiode mee aan te slag te gaan. Daar is welwillendheid voor nodig en dat vraagt om een bepaalde grondhouding. Een grondhouding waarbij men oprecht luistert naar elkaar en openstaat voor andere perspectieven en zienswijzen, ook als die soms wat schuren. Als men vanuit die welwillende grondhouding de intentie heeft om met elkaar samen te werken aan oplossingen, dan kan de komende raadsperiode succesvol verder gewerkt worden aan de toekomst van het Westland.

2. Verkiezingsuitslag

De gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 hebben in de gemeente Westland geleid tot de volgende uitslag. Teneinde een vergelijking te kunnen maken met de uitslag bij de vorige verkiezingen in 2022 zijn met betrekking tot de vorige verkiezingen ook aantallen zetels en stemmen vermeld:

Fractie	Zetels 2026	Stemmen 2026	Percentage aantal stemmen 2026 (%)	Zetels 2022	Stemmen 2022	Percentage aantal stemmen 2022 (%)
Westland Verstandig	9 zetels	10.888	21,2	11 zetels	12.122	24,7
CDA Westland	7 zetels	9.161	17,8	6 zetels	7.578	15,4
GemeenteBelang Westland	7 zetels	8.080	15,7	8 zetels	9.461	19,3
De Westlandse VVD	4 zetels	5.619	10,9	3 zetels	3.814	7,8
Forum voor Democratie Westland	3 zetels	4.569	8,9	1 zetel	1.307	2,7
LPF Westland	3 zetels	3.557	6,9	5 zetels	6.590	13,4
GL/PvdA Westland	2 zetels	2.818	5,5	2 zetels	3.562	7,3
D66 Westland	2 zetels	2.554	5,0	2 zetels	2.651	5,4
50PLUS Westland	1 zetel	2.269	4,4	-	-	-
CU-SGP Westland	1 zetel	1.811	3,5	1 zetel	1.977	4,0
TOTAAL		51.326			49.062	

3. Opdracht aan de verkenners

WV heeft als grootste partij in de gemeenteraad het initiatief genomen om een verkenning te laten uitvoeren. Op vrijdag 20 maart 2026 heeft Westland Verstandig twee verkenners aangesteld: Martin Buitelaar en Jeroen Toet.

Martin Buitelaar

- Raadslid/fractievoorzitter van CDA Westland tussen 2006-2014
- Ervaring als formateur in de gemeente Westland in de jaren 2014 (met Karin Zwinkels) en 2018 (met John Witkamp)
- Advocaat

Jeroen Toet

- Voormalig verslaggever en presentator (lokaal en landelijk)
- Groot netwerk in de Westlandse samenleving en lokale politiek
- Woordvoerder hoofdofficier van justitie bij het Openbaar Ministerie

WV vindt een zorgvuldige verkenning noodzakelijk om te komen tot een stabiel college dat recht doet aan de verkiezingsuitslag en de belangrijkste opgaven van de gemeente. WV heeft de verkenners dan ook de opdracht gegeven om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. WV heeft onderstaande opdracht geformuleerd (de schuingedrukte tekst betreft een integrale weergave van de opdracht):

“OPDRACHT VAN WESTLAND VERSTANDIG AAN VERKENNERS

De verkenners krijgen de opdracht om namens Westland Verstandig op korte termijn gesprekken te voeren met alle in de Gemeenteraad vertegenwoordigde partijen met als doel te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor de vorming van een stabiel, daadkrachtig, werkbaar en inhoudelijk samenhangend gemeentebestuur voor de bestuursperiode 2026 t/m 2030 (wegingsfactor 1). De verkenners zullen voorts acht slaan op de verkiezingsuitslag (wegingsfactor 2). Doorslaggevend in het door de verkenners te geven advies moet zijn wegingsfactor 2 (verkiezingsuitslag). De kiezer heeft gesproken en moet ook het laatste woord hebben in de formatiekeuze.

De verkenners voeren hun gesprekken zorgvuldig en onafhankelijk. De verkenners doen geen inhoudelijke onderhandelingen en sluiten geen partijen uit, maar verkennen de mogelijkheden en adviezen over het vervolg.

De verkenners brengen daarbij in ieder geval in beeld:

- 1. Welke coalitievarianten politiek en bestuurlijk haalbaar zijn. Daarbij te betrekken welke partijen direct deelnemen aan een coalitie en welke partijen -vooral de partijen met een gering aantal raadszetels- een mogelijk deelname van andere partijen ondersteunen dan wel willen gedogen, geheel of op onderdelen en onder welke voorwaarden?*
- 2. Op welke inhoudelijke hoofdthema's is voldoende overeenstemming mogelijk? Welke hoofdthema's formuleren de partijen?*
- 3. Welke onderwerpen zijn voor partijen zwaarwegend of mogelijk belemmerend?*
- 4. Welke voorwaarden stellen partijen aan deelname aan een coalitie of aan een gedoogconstructie?*

5. *Welke combinatie of combinaties van partijen geven de beste basis voor een stabiel bestuur?*

De verkenner leggen hun bevindingen vast in een beknopt advies aan Westland Verstandig. Zij brengen dat advies uit kort na de installatie van de nieuwe Raad.

Het advies bevat uitgaande van de hiervoor genoemde wegingsfactoren, tenminste:

- A. Een overzicht van de meest kansrijke coalitievariant.*
- B. Een eventuele tweede of derde of volgende reële terugval variant / optie.*
- C. De belangrijkste inhoudelijke besprekpunten voor de vervolgfase.*
- D. Een voorstel voor de meest logische vervolgstap in het formatieproces*

4. Werkwijze tijdens de verkenning

De verkenner hebben na hun aanstelling op vrijdag 20 maart 2026 de nodige gesprekken gevoerd om een beeld te kunnen vormen over mogelijk te vormen coalities. Op maandag 23 maart is gesproken met Westland Verstandig (WV). Op 24 maart is gesproken met het CDA en GemeenteBelang Westland (GBW). Woensdag 25 maart stond in het teken van gesprekken met Forum voor Democratie (FVD), de Westlandse VVD, LPF en GroenLinks/PvdA. Op donderdag 26 maart is gesproken met D66 en de burgemeester geïnformeerd over de voortgang van de verkenning. De fracties 50Plus en ChristenUnie-SGP zijn op vrijdag 27 maart met de verkenner in gesprek gegaan.

In de gesprekken, die vertrouwelijk/geheim van aard zijn, is de werkwijze van de verkenner toegelicht. Bij de gesprekken was ook griffier mw. P. van Oosten-Meester aanwezig voor de procesondersteuning, waaronder het opstellen van een verslag van het gesprek. In de gesprekken zijn door de partijen mondeling en/of schriftelijk standpunten met de verkenner gedeeld en toegelicht. Mede naar aanleiding daarvan zijn er vragen gesteld om zaken verder toegelicht te krijgen. Na de eerste gespreksronde in de week van 23 maart, is op maandag 30 maart nog een verdiepend gesprek gevoerd met WV. In de dagen daarna zijn de verslagen van de gesprekken afgerond en naar de fracties gestuurd. Alle fracties hebben nog de mogelijkheid gekregen om deze verslagen te voorzien van feedback en eventuele aanvullingen of aanpassingen te doen. De inhoud van deze verslagen is en blijft geheim tussen de fracties en de verkenner. Op die wijze is zoveel mogelijk bewerkstelligd dat tijdens de gesprekken met de verkenner partijen ook daadwerkelijk open kaart hebben gespeeld.

In de dagen na 30 maart hebben de verkenner aan het eindverslag gewerkt en is een verkenning gedaan naar de mogelijkheden voor procesdeelnemers voor de volgende fase waarin de coalitie moet worden gevormd.

5. Analyse van de verkiezingsuitslag

De uitslag laat zien dat WV met negen zetels opnieuw een prominente positie inneemt binnen de nieuwe raad. WV is in negen (van de elf) kernen de grootste partij geworden.

De volgende partijen hebben winst in zetels behaald ten opzichte van de vorige gemeenteraadsverkiezingen in 2022: FVD (+2), CDA (+1), VVD (+1) en 50Plus (+1).

De volgende fracties hebben zetels verloren ten opzichte van de vorige gemeenteraadsverkiezingen: WV (-2), LPF (-2) en GBW (-1).

Opvallend is dat lokale partijen ten opzichte van de vorige verkiezingen vijf zetels hebben verloren. Partijen die ook in de landelijke politiek vertegenwoordigd zijn, hebben ten opzichte van de verkiezingen in 2022 vijf zetels gewonnen.

6. Interpretatie verkiezingsuitslag door partijen

Alle fracties constateren dat de huidige coalitie – bestaande uit WV, GBW en VVD – zetels heeft verloren. Hoewel de VVD een zetel erbij heeft gekregen, hebben GBW en WV respectievelijk 1 en 2 zetels verloren.

De partijen constateren dat er een signaal van de kiezer uitgaat naar deze coalitie. De twee grootste partijen hebben mogelijk stemmen verloren, omdat er juist tussen WV en GBW de afgelopen bestuursperiode veel negatief sentiment was. Tegelijkertijd zien partijen dat ook de komst van 50Plus, die een zetel kreeg, invloed heeft gehad op de verkiezingsuitslag. Daarnaast heeft FVD zich verdrievoudigd, waarvan wordt gesteld dat zij heeft geprofiteerd van de landelijke opmars van deze partij, waarbij dit mogelijk ten koste van stemmen voor de LPF is gegaan.

Omdat de huidige coalitie nog steeds een meerderheid heeft met het behaalde aantal zetels, 20 van de 39, geven sommige partijen aan dat een voortzetting van deze coalitie zou moeten worden onderzocht. Tegelijkertijd menen veel partijen dat de winst van het CDA en de VVD belangrijk zijn en zouden deze partijen daarom moeten worden betrokken in de vorming van een nieuwe coalitie. Met name gelet op de omvang van zeven zetels en de relatief kleine kans dat WV en GBW weer gezamenlijk in een nieuwe coalitie deelnemen, is het aannemelijk dat het CDA als onderdeel van het motorblok van een volgende coalitie kan fungeren.

7. Welwillendheid en inhoud

Welwillendheid

In alle gesprekken met de fracties kwamen de onderwerpen “samenwerking” en “vertrouwen” nadrukkelijk naar voren. Binnen dit onderwerp zijn thema's als betere onderlinge verhoudingen, correcte omgangsvormen/onderlinge bejegening en gunnen cruciaal geworden. Er is een sterke wens om te komen tot een coalitie die een wil heeft gericht op samenwerking. Die opdracht vraagt van alle partijen om een open blik en een bestuurlijke houding; een opstelling gericht op welwillendheid. Die houding vraagt ook om optimisme en het zetten van een streep onder het verleden. Als het verleden kan worden losgelaten, hoe moeilijk dat soms ook is, zijn verschillen beter overbrugbaar en kan een betere onderlinge verhouding ontstaan.

Het bouwen aan vertrouwen vraagt om blijvende aandacht. Niet alleen nu, maar juist ook in de periode daarna zal er moeten worden geïnvesteerd in onderlinge verhoudingen. Wij adviseren na de beraadslaging over dit rapport om eerst af te tasten of er voldoende vertrouwen bestaat tussen de formerende partijen en na de vorming van een coalitie blijvend te investeren in het verbeteren c.q. goed (onder)houden van de onderlinge verhoudingen.

Inhoud ondergeschikt aan wil tot samenwerking

Vrijwel alle partijen gaven aan dat er nagenoeg geen onderwerpen zijn waarop zij niet tot overeenstemming kunnen komen, wanneer er voldoende wil tot samenwerking zou bestaan. Als inhoudelijk belangrijke onderwerpen (hetgeen dus ook belangrijke bespreekpunten zijn voor de vervolgfase) werden door veel partijen genoemd:

- Woningbouw en ruimtelijke ontwikkeling
- Bereikbaarheid en infrastructuur
- Economische ontwikkeling, in het bijzonder de glastuinbouwsector

- Leefbaarheid in de verschillende kernen
- De Naald
- Uitvoering spreidingswet

8. Wegingsfactoren

Om een goede afweging te maken, is door de verkenner een aantal wegingsfactoren toegepast. Het 'gewicht' van een factor verschilt. Onder meer is acht geslagen op de volgende factoren:

Wegingsfactoren
Winst of verlies voor een partij (<i>verkiezingsuitslag</i>)
Stabiele meerderheid
Daadkrachtig
Samenwerking
Programmatische overlap (<i>op grote dossiers</i>)
Breekpunten
Onderling vertrouwen
Bestuurskracht (<i>ervaring wethouderschap</i>)
Draagvlak in de raad

Bij voorliggend advies over de coalitie-varianten die kans van slagen hebben, zijn deze wegingsfactoren toegepast. Er is sprake geweest van een zorgvuldige verkenning van de politieke verhoudingen om te komen tot coalitievarianten die onder meer recht doen aan deze factoren. Het kan zijn dat een coalitievariant op de ene wegingsfactor goed scoort en een andere coalitievariant op een andere wegingsfactor beter scoort. In de opdracht staat duidelijk vermeld dat recht doen aan de verkiezingsuitslag bij het concluderen in het advies uiteindelijk doorslaggevend moet zijn. Dat is ook goed verdedigbaar: De kiezer heeft het laatste woord en er moet daarom allereerst recht worden gedaan aan de verkiezingsuitslag bij het formuleren van de conclusie in het advies. Daarbij moet ook veel gewicht worden gehangen aan een stabiel, daadkrachtig, werkbaar en inhoudelijk samenhangend gemeentebestuur. In de huidige fase van machtsvorming - de verkenningsfase na de verkiezingen van 18 maart 2026 - ligt de nadruk onder meer op enerzijds het vinden van de juiste balans tussen de uitvoerende macht en de controlerende raad en anderzijds voldoende stabiliteit binnen zowel de uitvoerende macht als ook de coalitiepartijen binnen de controlerende raad. Deze factor weegt bij het formuleren van de coalitievarianten in eerste instantie uiteindelijk minder zwaar dan recht doen aan de verkiezingsuitslag.

De verkiezingsuitslag (wegingsfactor 1), en onderlinge verhoudingen in de raad (wegingsfactor 2) en overige wegingsfactoren wijzen helaas niet één duidelijke voorkeursvariant aan; dit leidt ertoe dat het adviseren over de samenstelling van een voorkeurscoalitie niet eenvoudig is.

9. Overwegingen ten aanzien van de coalitie en partijen

De verkenner constateren dat geen van de partijen heeft gepleit voor de vorming van een minderheidscoalitie. Ook heeft geen van de partijen gepleit voor een gedoogconstructie. Er is geen vanzelfsprekende meerderheid die gevormd wordt door partijen van één politieke richting, waardoor samenwerking tussen meerdere partijen met een verschillende politieke richting in een coalitie noodzakelijk is. Daarnaast blijkt dat bestuurlijke stabiliteit en uitvoeringskracht zwaar wegen.

Westland Verstandig

Vrijwel alle partijen geven aan dat WV aan zet is voor de vorming van een coalitie. De partij is

wederom de grootste geworden en heeft daarom die verantwoordelijkheid. Voor de verkenner vormt dit een belangrijk uitgangspunt bij het advies.

CDA en VVD

De verkenner constateren dat het CDA en de VVD door veel partijen worden genoemd als partijen die ieder een zetel hebben gewonnen, waarmee goed kan worden samengewerkt en die bestuurlijke ervaring hebben en kunnen leveren. In veel gesprekken geven partijen aan dat CDA en VVD daarom nadrukkelijk moeten worden betrokken bij de vorming van een coalitie.

GemeenteBelang Westland

Veel partijen geven aan dat GBW stemmen heeft verloren ten opzichte van de vorige verkiezingen. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat GBW nog steeds een aanzienlijk aantal zetels heeft. Daarnaast geven een aantal partijen aan dat GBW de afgelopen bestuursperiode goed presterende wethouders heeft geleverd.

Forum voor Democratie

De verkenner constateren dat Forum voor Democratie (FVD) een aanzienlijke groei met twee zetels heeft doorgemaakt. Geen andere partij is twee zetels gegroeid; dit wordt gezien als een duidelijk signaal van een deel van de kiezers. De verkenner hebben dat signaal zeer nadrukkelijk meegewogen in de verkenningsfase. Partijen geven aan dat de onderlinge omgang met FVD-vertegenwoordigers over het algemeen als open en prettig wordt ervaren en dat er zeker op dat vlak een basis is om samen te werken. Tegelijkertijd merken verschillende partijen op dat er op de inhoud te grote en fundamentele verschillen bestaan ten aanzien van onderwerpen die voor partijen erg belangrijk zijn, zoals ideologische verschillen. Die verschillen maken het vormen van een coalitie met FVD in veel gevallen lastig en complex. De fundamentele verschillen roepen bij veel partijen vragen op over de haalbaarheid van een samenwerking met FVD. Die vragen zijn er mede in het licht van de verwachtingen van hun eigen achterban. Daarnaast heeft FVD ook te kennen gegeven op bepaalde voor haar belangrijke onderwerpen bij de vorming van de coalitie geen concessies te willen doen, terwijl de verkenner de kans klein achten dat er een coalitie te vormen is met andere partijen die bereid zijn om FVD op die breekpunten volledig tegemoet te komen.

LPF

Bij de meeste partijen komt LPF niet naar voren als deelnemende partij voor de vorming van een coalitie. De partij heeft twee zetels verloren. De partij zou wel een rol kunnen spelen om een samenstelling aan een meerderheid te helpen, maar het is volgens de meeste partijen gezien de verkiezingsuitslag logischer om daar andere partijen voor in aanmerking te laten komen.

GL/PVDA

Bij de meeste partijen komt GL/PVDA niet ter sprake voor deelname aan een coalitie. Hoewel de partij geen zetels heeft ingeleverd, heeft zij wel een aanzienlijk aantal stemmen verloren ten opzichte van de verkiezingen in 2022. Daarnaast lijken er ten opzichte van deze partij op inhoud grotere verschillen te bestaan dan tussen andere partijen.

D66

Vrijwel alle partijen constateren dat D66 geen zetels heeft gewonnen, maar ook niet veel stemmen heeft verloren. De partij wordt als een reële optie gezien om deel te nemen aan een coalitie. Mede vanwege het feit dat D66 volgens de meeste partijen een betrouwbare en stabiele wethouderskandidaat naar voren heeft geschoven in de campagne. Deelname van D66 zou ten goede komen aan de stabiliteit van een nieuw gemeentebestuur.

50Plus

Bij vrijwel alle partijen komt 50Plus niet ter sprake als deelnemer aan een coalitie, hoewel er wel wordt geconstateerd dat de partij een zetel heeft behaald. Vermoedelijk bestaat deze gereserveerdheid omdat 50Plus nog geen langdurig gevestigde partij in het Westland is en op landelijk niveau in het verleden er de nodige onrust is geweest.

ChristenUnie-SGP

Voor ChristenUnie-SGP lijkt deelname aan een coalitie niet aan de orde te zijn. Deze fractie geeft ook aan dat haar bescheidenheid past.

10. Rode draad van bevindingen en conclusies op basis van de gesprekken

Op basis van de gesprekken concluderen de verkenner dat:

- Er inhoudelijk aanzienlijke overlap is tussen meerdere partijen;
- Er een spanningsveld is, waarbij enerzijds WV de grootste partij is geworden en deelname aan de nieuwe coalitie voor de hand ligt. Anderzijds staan veel partijen in de gemeenteraad negatief tegen een samenwerking met WV vanwege het vertrouwen, de stijl, werkwijze en omgangsvormen van die partij;
- Er een spanningsveld is, waarbij ook GBW wordt gezien als partij die de afgelopen bestuursperiode op sommige momenten heeft bijgedragen aan een conflictueuze sfeer in de gemeenteraad. Tegelijkertijd staan partijen positief tegen samenwerking met GBW vanwege de bestuurlijke stabiliteit die de partij heeft geleverd de afgelopen periode;
- Raadsbreed de wens leeft om te komen tot betere onderlinge verhoudingen, waarbij meer welwillendheid en correcte bejegening centraal staan. Het aanbreken van een nieuwe bestuursperiode is het goede moment om een streep te zetten onder het verleden en - hoewel dat niet makkelijk zal zijn - te breken met de bestaande praktijk. Een raadsbrede meerderheid heeft de wens uitgesproken om te komen tot “nieuwe politiek”;
- Geen van de fracties voorstander is voor een minderheidscoalitie of gedoogconstructie;
- In ieder geval drie van de vier grootste fracties (WV, CDA, GBW en VVD) deel zouden moeten uitmaken van een nieuwe coalitie, waarbij het – gelet op de stroeve samenwerking in het verleden tussen WV en GBW – niet voor de hand ligt dat deze twee fracties allebei deel uitmaken van de coalitie; Daarnaast lijkt voor de hand te liggen (gelet op de verkiezingsuitslag en draagvlak) dat zowel het CDA als ook de VVD onderdeel uitmaken van de nieuwe coalitie;
- Er ruim voldoende draagvlak is om in het nieuwe college van B&W uit te gaan van zes wethouders;
- Er brede behoefte is aan een relatief gedetailleerd coalitieakkoord, met ruimte voor invulling naar aanleiding van actuele/toekomstige ontwikkelingen.

11. Coalitievarianten

Dit in ogenschouw nemende hebben de verkenner verschillende varianten onder de loep genomen. Een logische variant zou zijn WV-CDA-VVD-FVD. Dit betreft de grootste partij uit de gemeenteraad en daarnaast alle partijen die extra zetels hebben verkregen ten opzichte van de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. Hiermee wordt recht gedaan aan de verkiezingsuitslag. Gelet op de inhoud van de gesprekken met deze vier partijen en zoals hierboven toegelicht, lijkt een samenwerking met FVD voor meerdere fracties niet haalbaar. Mede daarom valt in de ogen van de verkenner ook een coalitie over rechts (met onder meer GBW-VVD-FVD en/of LPF) af als haalbare coalitievariant.

De verkenner adviseert – gelet op de overwegingen die stonden opgesomd in het vorige hoofdstuk – om de volgende variant (ook wel genoemd: “de Voorkeurscoalitie” of “Winnaarscoalitie”) als eerste te onderzoeken:

Variant 1: WV-CDA-VVD-D66 (Voorkeurscoalitie of Winnaarscoalitie)

De relevante overwegingen bij de Voorkeurscoalitie zijn onder meer:

- Doet recht aan de verkiezingsuitslag (deelname van “winnaars”; grootste partij met twee partijen die ieder een extra zetel behaald hebben).
- De inhoud van de gesprekken met de diverse raadsfracties, waarbij een rode draad onder meer was dat WV aan zet is.
- Inhoudelijk mogelijk.
- Bestuurlijke ervaring.
- Vereist nadere uitwerking op onderling vertrouwen.
- Zetelaantal van 22 stuks. Omwille van de stabiliteit, het verkrijgen van een ruimere meerderheid en draagvlak, maakt D66 ook onderdeel uit van deze geadviseerde variant. Het is niet wenselijk dat een nieuwe coalitie steunt op de kleinst mogelijke meerderheid van 20 zetels. D66 komt in de verkenningsfase naar voren als partij die een stabiele en betrouwbare bestuurder kan leveren.
- Minder vertegenwoordiging in de Voorkeurscoalitie van lokale partijen (die per saldo 5 zetels verloren hebben) en meer vertegenwoordiging van landelijke partijen (die per saldo 5 zetels gewonnen hebben).

Overwegingen over alternatieve coalities

Indien deze vier partijen met elkaar niet zouden kunnen komen tot een coalitieakkoord en een stabiel en daadkrachtig College van B&W, is nagedacht over andere logische varianten. In dit rijtje kan bijvoorbeeld genoemd worden de zogenaamde “Grote Drie variant” die gevormd wordt door WV-CDA-GBW. Dit zijn de (op afstand) drie grootste partijen in de raad.

De verkenner hebben daarnaast ook serieus overwogen om te adviseren om de zogenoemde Grote Vier Variant te onderzoeken. Deze variant bestaat uit: WV-CDA-GBW-VVD. Deze variant is inhoudelijk mogelijk en waarborgt de nodige bestuurlijke ervaring. Er is daarnaast bij deze coalitievariant sprake van een ruime meerderheid binnen de gemeenteraad; een zetelaantal van 27 stuks. Gelet op het relatief hoge aantal zetels van de coalitiepartijen bij deze Grote Vier Variant, zien bij deze variant veel Westlandse kiezers de partij waarop zij gestemd hebben terug in de coalitie.

Ook een coalitie tussen WV-GBW-VVD (voortzetting van de huidige coalitie), is op papier een mogelijkheid. In theorie lijken dit drie geschikte varianten (Grote Drie variant, Grote Vier variant en voortzetting huidige coalitie), maar vanuit de gesprekken kan geconcludeerd worden dat op basis van stabiliteit, daadkracht en werkbaarheid veel partijen aan deze voortzetting van een samenwerking tussen WV en GBW op basis van het verleden niet direct de voorkeur geven. Daar komt bij dat naar het oordeel van de verkenner aan de voorwaarden die door partijen aan een eventuele samenwerking tussen WV en GBW verbonden worden, niet zal worden voldaan. Het verschil tussen de Voorkeursvariant en de Grote Vier Variant, bestaat uit de vervanging van D66 door GBW. De inschatting van de verkenner is, dat wanneer het WV, CDA en VVD niet lukt om met D66 in de Voorkeursvariant een coalitie te vormen, het deze drie partijen ook niet zal lukken om met GBW (binnen de Grote Vier variant) een coalitie te vormen. Dat oordeel is met name gebaseerd op de stroeve samenwerking tussen GBW en WV de afgelopen bestuursperiode.

Een alternatieve variant ten opzichte van de Voorkeurscoalitie

Wanneer WV-CDA-VVD-en D66 niet kunnen komen tot een stabiele meerderheidscoalitie die gebaseerd is op welwillendheid en vertrouwen, is ons advies om daarna de volgende variant te onderzoeken:

Variante 2: CDA-GBW-VVD-D66 (Coalitie van de bereidwilligen; next-best-variant)

De relevante overwegingen bij deze alternatieve variant zijn onder meer:

- Motorblok CDA-VVD (winnende partijen) met stabiele partners;
- Inhoudelijk mogelijk;
- Bestuurlijke ervaring;
- Stabiliteit en minder kans op interne schuring (minder "oppositie in de coalitie" verwijzend naar de bezwaren van sommige partijen tegen de werkwijze van WV binnen de coalitie);
- Zetelaantal: 20 stuks (en daarmee kwetsbaarder dan de Voorkeurscoalitie)

12. Conclusie en advies

Gelet op:

- de verkiezingsuitslag
- het onderlinge vertrouwen
- de inhoudelijke overeenkomsten
- de bestuurlijke ervaring van partijen

achten de verkenner de volgende variant het meest kansrijk:

WV-CDA-VVD-D66 (Voorkeurscoalitie)

Mocht deze variant niet tot een werkbaar resultaat leiden, dan zou de volgende variant naar het oordeel van de verkenner onderzocht moeten worden:

CDA-GBW-VVD-D66 (next-best-variant)

13. Informatiefase

Om de snelheid in het proces te houden, zou de informatiefase snel kunnen en moeten starten. Echter zien de verkenner ook een meerwaarde van een fase waarin meerdere partijen in verschillende combinaties met elkaar aan tafel zitten, alvorens over de inhoud te praten. Dit sluit ook aan op de behoefte die partijen in de verkenningsfase hebben benadrukt. De verkenner adviseert daarom om de volgende fase aan de slag te gaan met een informateur, waarbij partijen in verschillende combinaties binnen de voorgestelde variant met elkaar in gesprek kunnen gaan. De informateur zal moeten onderzoeken of partijen onderling voldoende vertrouwen in elkaar hebben om met elkaar samen te werken en om de informatiefase in te gaan.

De verkenner stellen de volgende informateur voor: de heer Foort van Oosten.

De heer Foort van Oosten was in het vorige kabinet Minister van Justitie en Veiligheid. Daarnaast heeft hij ervaring als raadslid, wethouder en burgemeester in omliggende gemeenten. Hij staat redelijk op afstand, maar kent de gemeente Westland voldoende goed.

14. Vervolg proces

De verkenners willen niet te ver vooruit lopen op het te vervolgen proces. Op basis van de grote opgaven die er de komende jaren liggen voor het Westland, achten de verkenners het op basis van de gesprekken wel relevant om bij de vorming van een coalitie het maatschappelijk middenveld te betrekken. Iemand die daarbij in de formatiefase een rol zou kunnen spelen is bijvoorbeeld voormalig wethouder en directeur-bestuurder Mohamed el Mokaddem.

15. Slotopmerking

De verkenners spreken graag hun waardering uit voor de open en constructieve houding van alle gesprekspartners. Er is een breed gedeelde verantwoordelijkheid gevoeld om te komen tot een stabiel bestuur dat invulling geeft aan de opgaven waar Westland voor staat.

Naaldwijk, 7 april 2026

Martin Buitelaar

Jeroen Toet